

ISSN 2091-5187

SERVIS

ILMIY-AMALIY
JURNAL

№3

2026

SERVIS

ILMIY-AMALIY JURNAL 2026-yil, 3-soni

Muassis: Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

O‘zbekiston Matbuot va axborot agentligi tomonidan 2008-yil 31-dekabrda
0561-raqam bilan ro‘yxatga olingan.
O‘zR OAK Riyosatining 19.03.2017-y., 239/5-sonli qarori bilan e’tirof etilgan.

Tahririyat a’zolari:

Mas’ul kotib:

i.f.d., prof. M.Q.Pardayev

Muharrirlar:

i.f.d., dotsent F.A.Safarov
PhD, dotsent I.M.Pardayeva
PhD, I.Sh.Ernazarova

Texnik muharrir:

katta o‘qituvchi F.O.O‘roqov

Korrektor:

PhD, dotsent v.b.
T.I.Yahyoyev

Sahifalovchi:

PhD, dotsent v.b.
X.N.Ochilova

1 yilda 4 marotaba
chop etiladi.

**O‘zbekiston hududida
tarqatiladi.**

Tahririyat manzili:

140100, Samarqand shahar,
Amir Temur ko‘chasi, 9-uy,

tel.: +998(66)233-28-38,
+998(97)913-74-40

faks: +998(366)231-12-53
el.pochta:

samisiservis@mail.ru

Tahrir hay’ati raisi:

M.E.Po‘latov – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti rektori,
i.f.d., professor

Tahrir hay’ati raisi o‘rinbosari:

O.M.Pardayev – SamISI prorektori, iqtisod fanlari doktori,
professor

Tahrir hay’ati a’zolari:

M.M.Muxammedov – SamISI professori, iqtisod fanlari
doktori

D.R.Zaynalov – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

O.M.Murtazayev – TDIUSF direktori, iqtisod fanlari doktori,
professor

M.R.Boltabayev – TDIU professori, iqtisod fanlari doktori

R.X.Ergashev – QarMII professori, iqtisod fanlari doktori

B.K.G‘oibnazarov – iqtisod fanlari doktori, professor

I.S.To‘xliyev – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

K.B.Urazov – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

D.H.Aslanova – iqtisod fanlari nomzodi, professor

Q.J.Mirzayev – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

B.I.Isroilov – TDIU professori, iqtisod fanlari doktori

G.M.Shodiyeva – SamISI professori v.b., iqtisod fanlari doktori

S.N.Toshnazarov – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

R.N.Normaxmatov – SamISI professori, texnika fanlari doktori

A.Bektemirov – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

M.T.Alimova – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

Z.Dj.Adilova – TDIU professori, iqtisod fanlari doktori

Sh.O.Quvondiqov – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

L.N.Xalikova – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

F.A.Safarov – SamISI dotsenti, iqtisod fanlari doktori

A.M.Karimova – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

I.B.Mattiyev – SamISI professori, pedagogika fanlari doktori

B.F.Boronov – SamISI professori v.b., iqtisod fanlari doktori

A.N.Xoliqulov – SamISI professori, iqtisod fanlari nomzodi

X.A.Raximov – SamISI dotsenti, PhD

S.A.Babanazarova – SamISI dotsenti, PhD

X.N.Ochilova – SamISI dotsenti v.b., PhD

I.R.Berdikulova – SamISI dotsenti v.b., PhD

A.Q.G‘apparov – SamISI dotsenti v.b., PhD

TADBIRKORLIK, MEHNAT, BANDLIK VA KAMBAG‘ALLIKNI QISQARTIRISH	
Нозир Алиевич Ибрагимов Самарқанд вилоятида тадбиркорлик муҳитини яхшилашда жамоатчилик маслаҳат кенгашининг ўрни	78
Soxibjon Nodirbek o‘g‘li Jo‘raev Kichik biznesni kreditlashda sun‘iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish samaradorligi	83
Shohina Xujmaxmatovna Pirova Sun‘iy intellekt asosida mehnat xavfsizligi va xodimlar farovonligini ta‘minlash	89
XIZMAT KO‘RSATISH VA SERVIS	
Комил Бахрамович Уразов Топография, геодезия ва картография фаолиятида иш ва хизматларни идентификация қилиш	92
Anvar Nematovich Xoliqulov Xizmat ko‘rsatish korxonalari faoliyatini iqtisodiy tahlil qilish metodikasini takomillashtirish	98
Shavkat Sobirovich Oltayev Raqamli iqtisodiyot sharoitida xizmat ko‘rsatish sohasining o‘rni va ahamiyati, uning iqtisodiy-statistik tahlili va istiqbollari	102
Firdavs Ortiqniyoz o‘g‘li O‘roqov Tibbiy xizmat ko‘rsatuvchi korxonalarda xarajatlarni optimallashtirish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirish	107
Askar Axrorovich Siddiqov Aholiga umumiy ovqatlanish xizmatlarini ko‘rsatishda to‘yxonalar faoliyatini rivojlantirish metodologiyasini takomillashtirish	110
Shaxriyor Shodiyorovich Turayev Advokatlik xizmatlari samaradorligini baholashda integral ko‘rsatkichlar tizimini qo‘llash metodologiyasi	114
Maftuna Zayniddin qizi Xudoyberdiyeva Xizmat ko‘rsatish sohasida xususiy tadbirkorlik subyektlarining samaradorligini oshirish yo‘llari	118
Charos Murot qizi Avazova Raqamli iqtisodiyot sharoitida xizmat ko‘rsatish sohasida inson kapitali transformatsiyasi va rivojlanish istiqbollari	122
Sherzod Shuxratovich Raxmonov Elektron tijorat infratuzilmasini rivojlantirish orqali savdo xizmatlari samaradorligini oshirish yo‘llari	126
Бехруз Шарофиддин ўғли Усмонов, Мамаюнус Қаршибоевич Пардаев Хизматлар соҳасида меҳнатга ҳақ тўлаш тизимининг иқтисодий самарадорлигини баҳолаш	130
TURIZM VA MEHMONXONA XO‘JALIGI	
Алишер Абдуғаниевич Эштаев Ўзбекистон Республикасида туризм соҳасини ривожланиш тенденциялари	136
Dilbar Xasanovna Aslanova, Farida Abduxalimovna Axmedjanova Inklyuziv turizmда standartlashtirish: xalqaro tajriba va rivojlanish istiqbollari	140
Rayhona Sadriddinovna Amriddinova, Gulasal Oqmurodovna Bozorova Ijtimoiy mas‘uliyatli biznes, barqaror rivojlanish maqsadlari va turizm: O‘zbekiston uchun amaliy yondashuvlar	143
Temurbek Boburmirzo o‘g‘li Salomov O‘zbekistonda ziyorat turizmi rivojida halol xizmatlar tizimining ahamiyati	148

К.Уразов Идентификация работ и услуг в топографической, геодезической и картографической деятельности	K. Urazov Identification of works and services in topographic, geodetic and cartographic activities
Аннотация. В статье исследованы теоретические, правовые и учетно-экономические основы идентификации операций, осуществляемых в сфере топографии, геодезии и картографии, в качестве работ и услуг. Обоснованы различия между содержанием топографии, геодезии и картографии как сфер деятельности и признанием выполняемых в их рамках операций в качестве работ либо услуг. Предложено разграничивать работы и услуги по таким критериям, как предмет договора, цель деятельности, наличие овлещественного или индивидуализированного конечного результата, возможность передачи результата заказчику, продолжительность выполнения, порядок приемки, объект калькулирования, а также вероятность возникновения незавершенных работ. Разработан практический подход к классификации топографо-геодезических и картографических операций для целей бухгалтерского учета на работы, услуги и операции смешанного характера. Обосновано, что предложенная классификация позволяет обоснованно группировать затраты по объектам учета и калькулирования, правильно оценивать незавершенные работы, достоверно определять себестоимость выполненных работ и оказанных услуг, а также формировать финансовые результаты. Ключевые слова: геодезия, топография, картография, топографо-геодезические работы, картографические работы, работа, услуга, смешанная операция, бухгалтерский учет, учет затрат, объект калькулирования, заказ, незавершенные работы, камеральные работы.	Abstract. The article examines the theoretical, legal, and accounting-economic foundations for identifying operations carried out in the fields of topography, geodesy, and cartography as either works or services. The distinctions between topography, geodesy, and cartography as fields of activity and the recognition of operations performed within these fields as works or services are substantiated. It is proposed to distinguish works from services according to such criteria as the subject matter of the contract, the purpose of the activity, the existence of a tangible or individualized final result, the possibility of transferring the result to the customer, the duration of performance, the acceptance procedure, the costing object, and the likelihood of work in progress. A practical approach has been developed for classifying topographic-geodetic and cartographic operations for accounting purposes into works, services, and operations of a mixed nature. It is substantiated that the proposed classification makes it possible to group costs more reasonably by accounting and costing objects, properly assess work in progress, reliably determine the cost of completed works and rendered services, and accurately determine financial results. Keywords: geodesy, topography, cartography, topographic-geodetic works, cartographic works, work, service, mixed operation, accounting, cost accounting, costing object, order, work in progress, office processing.

Anvar Nematovich Xoliqulov – SamISI “Iqtisodiy tahlil va statistika” kafedrasi mudiri,i.f.n., professor

XIZMAT KO‘RSATISH KORXONALARI FAOLIYATINI IQTISODIY TAHLIL QILISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH.

Annotatsiya. Mazkur maqolada xizmat ko‘rsatish korxonalari faoliyatini iqtisodiy tahlil qilishning nazariy va uslubiy asoslari tadqiq etilgan. Xizmatlar sohasining milliy iqtisodiyotdagi ahamiyati ortib borayotgan sharoitda korxonalarning moliyaviy natijalari, xizmatlar hajmi, mehnat unumdorligi, xarajatlar, rentabellik va resurslardan foydalanish samaradorligini kompleks baholash zarurati asoslangan. Xizmat ko‘rsatish korxonalari faoliyatini tahlil qilishning mavjud yondashuvlari o‘rganilib, ularni takomillashtirish bo‘yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan. Jumladan, an‘anaviy ko‘rsatkichlar tahlilini raqamli ma‘lumotlar, omilli tahlil, benchmarking, mijozlar qoniqishi va xizmat sifati ko‘rsatkichlari bilan integratsiyalashgan holda amalga oshirish taklif etilgan. Kalit so‘zlar: xizmat ko‘rsatish, iqtisodiy tahlil, tahlil metodikasi, xizmatlar hajmi, daromad, xarajat, rentabellik, mehnat unumdorligi, xizmat sifati, raqamli texnologiyalar, samaradorlik.

Kirish. Bugungi kunda xizmat ko‘rsatish sohasi iqtisodiyotning eng jadal rivojlanayotgan tarmoqlaridan biri hisoblanadi. Aholi daromadlarining o‘sishi, iste‘mol talabining

diversifikatsiyalanishi, raqamli texnologiyalarning keng joriy etilishi va xizmatlarga bo‘lgan ehtiyojning ortishi xizmat ko‘rsatish korxonalari faoliyati samaradorligini oshirish masalasini dolzarb vazifalar qatoriga olib chiqmoqda. Xizmat ko‘rsatish korxonalarida iqtisodiy jarayonlarning o‘ziga xos xususiyatlari mavjud. Xizmatning moddiy shaklga ega emasligi, uni ishlab chiqarish va iste‘mol qilish jarayonlarining ko‘p hollarda bir vaqtda amalga oshirilishi, xizmat sifatini baholashda sub‘ektiv omillarning mavjudligi, mijozlar ehtiyojining tez o‘zgarishi va raqobatning kuchayishi iqtisodiy tahlil metodikasiga yangi talablarni qo‘ymoqda.

Shu nuqtai nazardan, xizmat ko‘rsatish korxonalari faoliyatini faqat moliyaviy natijalar asosida baholash yetarli emas. Korxona faoliyatini to‘liq baholash uchun xizmatlar hajmi va tarkibi, narx siyosati, xarajatlar dinamikasi, mehnat resurslaridan foydalanish, aktivlar samaradorligi, mijozlar qoniqishi, xizmat sifati hamda raqamli kanallar samaradorligini o‘zaro bog‘liq holda tahlil qilish talab etiladi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Xizmat ko‘rsatish vaturizm sohasi tadqiqotlari bilan bir qancha MDH mamlakatlari olimlari shug‘ullanib kelmoqdalar. Bular jumlasiga M.B.Birjakov¹, V.A.Kvartalnov², kabilarini kiritish mumkin. Respublikamiz olimlaridan M.Q. Pardaev³, M.M.Muxammedov⁴, K.B.Urazov⁵ kabilarning asarlarida xizmat ko‘rsatish sohasi va mehmonxona biznesini rivojlantirish masalalari tadqiq etilgan.

Biroq, mazkur olimlarning asarlarida xizmat ko‘rsatish korxonalari faoliyatini iqtisodiy tahlil qilish metodikasini takomillashtirish masalalari maxsus va chuqur tadqiq etilmagan. Xizmat ko‘rsatish korxonalari faoliyatini iqtisodiy tahlil qilish metodikasining nazariy va uslubiy asoslari yaratilmaganligi bu mavzuda chuqur tadqiqot olib borish lozimligini taqozo qiladi.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqot jarayonida jamlash, guruhlash, induksiya va deduksiya, tahlil va sintez hamda iqtisodiy tahlilning an‘anaviy usullari qo‘llanildi.

Tahlil va natijalar. Iqtisodiy tahlil korxona faoliyati natijalarini baholash, ularga ta‘sir etuvchi omillarni aniqlash, mavjud ichki imkoniyatlarni izlash va boshqaruv qarorlarining iqtisodiy asoslanganligini ta‘minlashga xizmat qiladi.

Xizmat ko‘rsatish korxonalarida iqtisodiy tahlilning asosiy vazifalarini quyidagicha ifodalash mumkin:

- xizmatlar hajmi va tarkibining o‘zgarishini baholash;
- tushum va foyda dinamikasini aniqlash;
- xizmatlar tannarxi va operatsion xarajatlarni tahlil qilish;
- mehnat resurslaridan foydalanish samaradorligini baholash;
- asosiy vositalar va aylanma mablag‘lardan foydalanish darajasini aniqlash;
- xizmatlar rentabelligiga ta‘sir etuvchi omillarni o‘rganish;
- mijozlar soni, takroriy murojaatlar va mijozlar qoniqishini baholash;
- korxonaning ichki rezervlarini aniqlash;
- kelgusi davr uchun boshqaruv qarorlarini iqtisodiy jihatdan asoslash.

An‘anaviy iqtisodiy tahlilda gorizontal, vertikal, taqqoslash, indeks, koeffitsiyent va omilli tahlil usullaridan keng foydalaniladi. Biroq xizmatlar sohasining o‘ziga xosligi ushbu usullarni qo‘shimcha ko‘rsatkichlar bilan boyitishni talab qiladi.

Xizmat ko‘rsatish korxonasi faoliyatini kompleks baholashda ko‘rsatkichlar tizimidan foydalanish maqsadga muvofiq.

Birinci guruhni xizmatlar hajmi va tushum ko‘rsatkichlari tashkil etadi. Bunda ko‘rsatilgan xizmatlar hajmi, xizmat turlari bo‘yicha tushum, bir mijozga to‘g‘ri keladigan

¹ Биржаков М.Б. Введение в туризм. С.Пб.:Издательский Торговый Дом «Герда», 2006 г.

² Квартальнов В.А. Туризм: Учебник. - М.: Финансы и статистика, 2003.-320 б., Квартальнов В.А. Туризм: теория и практика: Избранные труды: В 5ти. т. –М.: Финансы и статистика, 1998

³ Пардаев М.Қ. Атабаев Р. Туризм асослари. Самарқанд, СамИСИ. 2006 – 74 б., Пардаев М.Қ., Атабаев Р, Пардаев Б.Р. Туризмни ривожлантириш имкониятлари.Т.: “Фан ва технология”. 2007. 32 бет, Хизмат кўрсатиш, сервис ва туризм соҳаларини ривожлантириш: муаммолар ва уларнинг ечимлари. Т.: “Иқтисод ва молия”. 2008. 259 б.

⁴Мухаммедов М.М., Рахматов Ф. Туризм соҳасида бозор муносабатларининг шаклланиши ва унинг тармоқ самарадорлиги кўрсаткичларига таъсири. //Сервис ва туризм: Бошқариш ва ривожлантириш муаммолари. Халқаро илмий-амалий анжуман материаллари. Самарқанд, 2007, 4-7 сентябр.

⁵ Уразов К.Б. Туристтик ташкилотларда бухгалтерия ҳисобини ташкил қилиш асослари. Самарқанд, СамИСИ, 2007. – 46 б., Хизмат кўрсатиш, сервис ва туризм соҳаларини ривожлантириш: муаммолар ва уларнинг ечимлари. Монография. – Т.: “Иқтисод-молия”, 2008. 8-боб. - 219-242 бетлар., Уразов К.Б., Худайбердиев Н.У. Хизмат кўрсатиш ва сервис соҳаси корхоналарида бухгалтерия ҳисобининг долзарб муаммолари. “Сервис” журнали. – 2009. № 1 – 107-114 бетлар.

o‘rtacha tushum, xizmatlar hajmining o‘rish sur‘ati kabi ko‘rsatkichlar tahlil qilinadi.

Xizmatlar hajmining o‘rish sur‘ati quyidagi formula asosida aniqlanishi mumkin:

O‘rish sur‘ati = Joriy davrdagi xizmatlar hajmi / Bazis davrdagi xizmatlar hajmi $\times$ 100.

Ikkinchi muhim yo‘nalish — xarajatlar tahlili. Xizmat ko‘rsatish korxonalarida ish haqi, ijara, kommunal to‘lovlar, transport, reklama, axborot texnologiyalari va boshqa operatsion xarajatlar salmog‘i yuqori bo‘lishi mumkin. Shuning uchun xarajatlarning mutlaq miqdori bilan bir qatorda ularning tushumga nisbatini ham baholash zarur.

Xarajatlar sig‘imi = Jami xarajatlar / Xizmatlardan olingan tushum $\times$ 100.

Ushbu ko‘rsatkichning pasayishi, boshqa shartlar o‘zgarmagan holda, korxona operatsion samaradorligi oshganligini anglatadi.

Uchinchi yo‘nalish — foyda va rentabellik tahlili. Korxonaning moliyaviy natijalarini baholashda yalpi foyda, operatsion foyda, sof foyda va rentabellik ko‘rsatkichlari o‘rganiladi.

Xizmatlar rentabelligi = Foyda / Xizmatlar tannarxi $\times$ 100.

Shuningdek, aktivlar rentabelligi, o‘z kapitali rentabelligi va sotuvlar rentabelligi kabi ko‘rsatkichlardan foydalanish korxona faoliyatini chuqurroq baholash imkonini beradi.

Amaliyotda xizmat ko‘rsatish korxonalari faoliyatini tahlil qilishda bir qator muammolar uchraydi.

Birinchidan, tahlil ko‘p hollarda buxgalteriya va moliyaviy hisobot ma‘lumotlari bilan cheklanadi. Bu esa mijozlar xulq-atvori, xizmat sifati va bozordagi raqobat muhiti kabi muhim omillarni hisobga olish imkonini cheklaydi.

Ikkinchidan, ko‘rsatkichlarning mutlaq qiymatlariga ortiqcha e‘tibor qaratilib, ular o‘rtasidagi sabab-oqibat bog‘liqliklari yetarlicha o‘rganilmaydi.

Uchinchidan, xizmat ko‘rsatish korxonalarida inson omilining roli yuqori bo‘lsa-da, mehnat unumdorligi va xodimlar faoliyati samaradorligini baholashning kompleks yondashuvlari har doim ham qo‘llanilmaydi.

To‘rtinchidan, xizmat sifati bilan moliyaviy natijalar o‘rtasidagi bog‘liqlik tahlilning alohida obyekti sifatida qaralmaydi.

Beshinchidan, raqamli texnologiyalardan foydalanish darajasi, onlayn buyurtmalar, elektron to‘lovlar, CRM tizimlari va raqamli marketing kanallarining iqtisodiy samarasi yetarlicha baholanmaydi.

Xizmat ko‘rsatish korxonalarida tahlil metodikasini takomillashtirish uchun, avvalo, ko‘rsatkichlarni kompleks tizimga birlashtirish lozim.

Taklif etilayotgan metodikada tahlilni beshta asosiy blokka ajratish mumkin:

Natijaviylik tahlili — tushum, foyda, rentabellik va xizmatlar hajmini baholash.

Resurslar samaradorligi tahlili — mehnat, asosiy vositalar va moliyaviy resurslardan foydalanishni o‘rganish.

Xarajatlar samaradorligi tahlili — xarajatlar tarkibi, dinamikasi va xizmatlar hajmiga nisbatini baholash.

Mijozlar va xizmat sifati tahlili — mijozlar soni, takroriy murojaatlar, shikoyatlar, qoniqish darajasi va xizmat ko‘rsatish tezligini baholash.

Raqamli samaradorlik tahlili — onlayn buyurtmalar, raqamli kanallar orqali jalb qilingan mijozlar va raqamli xizmatlarning iqtisodiy natijalarini tahlil qilish.

Bunday yondashuv korxona faoliyatining moliyaviy va nomoliyaviy natijalarini yagona tizimda ko‘rib chiqish imkonini beradi.

4.1. Omilli tahlilni kengaytirish

Korxona tushumiga ta‘sir etuvchi omillarni chuqur o‘rganish uchun omilli tahlildan foydalanish maqsadga muvofiq.

Masalan:

Tushum = Mijozlar soni $\times$ Bir mijozga o‘rtacha xizmatlar soni $\times$ Bir xizmatning o‘rtacha narxi.

Ushbu model asosida tushumning o‘rishi qaysi omil hisobiga yuzaga kelganini aniqlash mumkin. Masalan, tushum o‘rishi narxlarning oshishi hisobiga bo‘lganmi yoki haqiqiy xizmatlar hajmining ko‘payishi natijasida yuzaga kelganmi — bunday savollarga omilli tahlil orqali javob topiladi.

Xizmat ko‘rsatish korxonalari uchun xizmat sifati moliyaviy natijalarning muhim

omilidir. Shu sababli mijozlar qoniqishi, xizmat ko‘rsatish tezligi, shikoyatlar soni va takroriy murojaatlar kabi ko‘rsatkichlarni moliyaviy tahlil bilan bog‘lash maqsadga muvofiq.

Masalan, takroriy mijozlar ulushining ortishi korxonaning barqaror tushum bazasini shakllantirishi mumkin. Shuning uchun:

Takroriy mijozlar koeffitsienti = Takroriy murojaat qilgan mijozlar soni / Jami mijozlar soni × 100.

Ushbu ko‘rsatkich dinamikasi korxonaning mijozlarni saqlab qolish qobiliyatini baholashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Raqamlashtirish xizmat ko‘rsatish korxonalarida iqtisodiy tahlil sifatini oshirish uchun katta imkoniyat yaratadi. Elektron to‘lovlar, onlayn buyurtmalar, CRM tizimlari, veb-sayt va mobil ilovalar orqali olingan ma‘lumotlar asosida mijozlarning xulq-atvorini chuqur tahlil qilish mumkin.

Bunda ma‘lumotlarni avtomatik yig‘ish va vizuallashtirish vositalari rahbariyatga operativ qaror qabul qilish imkonini beradi. Masalan, xizmatlar kesimida kunlik tushum, mijozlar oqimi, o‘rtacha chek, xizmat ko‘rsatish vaqti va xarajatlar dinamikasini real vaqtga yaqin rejimda kuzatish mumkin.

Taklif etilayotgan kompleks baholash tizimi

Xizmat ko‘rsatish korxonalari faoliyatini kompleks baholash uchun integral ko‘rsatkichdan foydalanish ham maqsadga muvofiq.

Integral samaradorlik indeksi quyidagi umumiy ko‘rinishda ifodalanishi mumkin:

$$ISI = w_1I_1 + w_2I_2 + w_3I_3 + w_4I_4 + w_5I_5$$

bu yerda:

ISI — integral samaradorlik indeksi;

I₁ — moliyaviy natijadorlik indeksi;

I₂ — resurslardan foydalanish samaradorligi indeksi;

I₃ — xarajatlar samaradorligi indeksi;

I₄ — mijozlar qoniqishi va xizmat sifati indeksi;

I₅ — raqamli faollik indeksi;

w₁–w₅ — tegishli ko‘rsatkichlarning salmoq koeffitsientlari.

Salmoq koeffitsiyentlari ekspert baholashi, statistik usullar yoki korxonaning strategik maqsadlaridan kelib chiqqan holda belgilanishi mumkin.

Bunday yondashuvning asosiy afzalligi shundaki, korxona faoliyati faqat bitta ko‘rsatkich — masalan, foyda yoki tushum orqali emas, balki bir nechta muhim mezonlar yig‘indisi asosida baholanadi.

Taklif etilayotgan metodikani xizmat ko‘rsatish korxonasida joriy etish jarayonini quyidagi bosqichlarda amalga oshirish mumkin:

1-bosqich. Tahlil maqsadi va vazifalarini belgilash.

2-bosqich. Zarur iqtisodiy, moliyaviy va marketing ma‘lumotlarini shakllantirish.

3-bosqich. Xizmatlar hajmi, tushum, xarajatlar, foyda va rentabellikni tahlil qilish.

4-bosqich. Mehnat, asosiy vositalar va moliyaviy resurslardan foydalanish samaradorligini baholash.

5-bosqich. Mijozlar qoniqishi va xizmat sifati ko‘rsatkichlarini tahlil qilish.

6-bosqich. Omilli tahlil orqali asosiy natijaviy ko‘rsatkichlarga ta’sir etuvchi omillarni aniqlash.

7-bosqich. Korxona faoliyatining integral samaradorlik indeksini hisoblash.

8-bosqich. Aniqlangan ichki rezervlar asosida boshqaruv qarorlarini ishlab chiqish.

9-bosqich. Qabul qilingan qarorlar natijalarini qayta tahlil qilish va metodik ko‘rsatkichlarni takomillashtirish.

Xulosa va takliflar. Xizmat ko‘rsatish korxonalari faoliyatini iqtisodiy tahlil qilish metodikasini takomillashtirish zamonaviy iqtisodiyot sharoitida muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Xizmatlar sohasining o‘ziga xos xususiyatlari an’anaviy moliyaviy ko‘rsatkichlar bilan cheklanib qolmasdan, xizmat sifati, mijozlar qoniqishi, mehnat unumdorligi, raqamli faollik va resurslardan foydalanish samaradorligini ham kompleks tahlil qilishni talab etadi.

Tadqiqot natijalariga ko‘ra, xizmat ko‘rsatish korxonalarida iqtisodiy tahlilni takomillashtirishning asosiy yo‘nalishlari sifatida ko‘rsatkichlar tizimini kengaytirish, omilli

tahlilni kuchaytirish, moliyaviy va nomoliyaviy ko‘rsatkichlarni integratsiyalash, raqamli ma’lumotlardan foydalanish hamda integral samaradorlik ko‘rsatkichini joriy etishni ta’kidlash mumkin.

Taklif etilayotgan metodika korxona rahbariyatiga xizmatlar hajmi va daromad dinamika-sini aniq baholash, xarajatlarni optimallashtirish, mehnat resurslaridan samarali foydalanish, mijozlar bazasini kengaytirish va raqobatbardoshlikni oshirishga qaratilgan qarorlarni qabul qilish imkonini beradi. Shu bilan birga, iqtisodiy tahlil natijalarini muntazam ravishda raqamli monitoring qilish korxonada tezkor boshqaruv tizimini shakllantirishga xizmat qiladi. Natijada iqtisodiy tahlil faqat o‘tgan davr natijalarini baholovchi vosita emas, balki korxonaning kelgusi rivojlanishini prognozlash va strategik boshqarishning muhim instrumentiga aylanadi.

A.Холикулов Совершенствование методики экономического анализа предприятий сферы услуг	A.Kholikulov Improving the methodology of economic analysis of service enterprises
Аннотация.В статье рассмотрены теоретико-методологические основы экономического анализа предприятий сферы услуг. С учетом возрастающей роли сектора услуг в национальной экономике обоснована необходимость комплексной оценки финансовых результатов, объема оказываемых услуг, производительности труда, издержек, рентабельности и эффективности использования ресурсов. Проведен обзор существующих подходов к анализу деятельности предприятий сферы услуг, а также разработаны предложения и рекомендации по их совершенствованию. В частности, предлагается дополнить анализ традиционных показателей использованием цифровых данных, методов факторного анализа, бенчмаркинга, а также метрик, характеризующих удовлетворенность клиентов и качество услуг. Ключевые слова: оказание услуг, экономический анализ, методология анализа, объем услуг, выручка, издержки, рентабельность, производительность труда, качество услуг, цифровые технологии, эффективность.	Abstract.This article examines the theoretical and methodological foundations of the economic analysis of service enterprises. Given the growing importance of the service sector in the national economy, the necessity for a comprehensive assessment of enterprises' financial results, service volume, labor productivity, costs, profitability, and resource utilization efficiency is substantiated. Existing approaches to analyzing the activities of service enterprises are reviewed, and proposals and recommendations for their improvement are developed. Specifically, it is proposed to integrate the analysis of traditional indicators with digital data, factor analysis, benchmarking, and metrics regarding customer satisfaction and service quality. Keywords: service provision, economic analysis, analysis methodology, service volume, revenue, cost, profitability, labor productivity, service quality, digital technologies, efficiency.

Shavkat Sobirovich Oltayev – SamISI dotsenti, i.f.n.

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA XIZMAT KO‘RSATISH SOHASINING O‘RNI VA AHAMIYATI, UNING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI VA ISTIQBOLLARI

Annotatsiya. Ushbu maqolada raqamli iqtisodiyotda xizmat ko‘rsatish sohasining roli va ahamiyati, uning iqtisodiy va statistik tahlili hamda kelajakdagi istiqbollari o‘rganildi. Maqolada shuningdek, O‘zbekistonning yangi iqtisodiy rivojlanish davrida xizmat ko‘rsatish sohasining o‘ziga xos ahamiyati, uning kelajakdagi istiqbollari va rivojlanish tendentsiyalari ko‘rib chiqildi. Bundan tashqari, zamonaviy innovatsion texnologiyalarga asoslangan xizmat ko‘rsatish sohasining rivojlanishi, uning milliy iqtisodiyotdagi salmog‘i va sohaning rivojlanishi yangi ish o‘rinlarini yaratish, bandlikni oshirish va aholi daromadlarini oshirish usullari statistik jihatdan tahlil qilindi.

Kalit so‘zlar: raqamli iqtisodiyot, xizmatlar ko‘rsatish, innovatsiya, real sektor, aholi bandligi, tadbirkorlik, mahsulot xilma-xilligi, ishlab chiqarish, bozor iqtisodiyoti, texnologiya, korxona, multiplikativ, iqtisodiy-statistik tahlil.

Kirish. So‘nggi yillarda mamlakatimizda aholini ijtimoiy himoya qilishni kuchaytirish va davlat tomonidan fuqarolarga ko‘rsatiladigan ijtimoiy xizmatlar ko‘lami va turlarini kengaytirish bo‘yicha tizimli ishlar olib borilmoqda. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 1-iyunda qabul qilingan "Aholiga yuqori sifatli ijtimoiy xizmatlar va yordam ko‘rsatish hamda ular

ISSN 2091-5187

œ “SERVIS” œ

Jurnal Samarqand iqtisodiyot va servis instituti tahririyat
bo‘limida nashrga tayyorlandi.

08.09.2026 yilda terishga berildi. 25.09.2026 yilda bosishga ruxsat etildi. Ofset
bosma qog‘ozi. Qog‘oz bichimi 60x84_{1/8}. “Times” garniturasini. Ofset bosma usuli.
Shartli bosma tabog‘i 15,6. Hisob-nashriyot
tabog‘i 14,68. Adadi 100 nusxa. Buyurtma №0169A/26

Samarqand iqtisodiyot va servis institutining
matbaa bo‘limida chop etildi.
Litsenziya № 025316.
Reestr № X-119112.

Manzil: Samarqand shahri, Shoxruh ko‘chasi, 60-uy.

© Samarqand iqtisodiyot va servis instituti, 2026.